

Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu

Eva Matulová se ve své diplomové práci věnuje izraelsko-palestinskému mírovému procesu a role, kterou v oblasti hraje Evropská unie. Představuje historii konfliktu, prostředky, jež má unie k dispozici i historii vzájemného vztahu arabských států a EU na straně jedné a Izraele a EU na straně druhé. Dochází k závěru, že Evropská unie není v současnosti schopna významně přispět k vyřešení palestinské otázky, a to i přes dlouhodobou snahu se v regionu prosadit a intenzivní ekonomickou spoluprací.

Práce je po formální stránce v pořádku. Terminologie je odpovídající z jedinou výjimkou – po roce 1967 (Slučovací smlouva) už mluvíme pouze o Evropském společenství v singuláru. Práce vychází z celé řady relevantních primárních i sekundárních zdrojů. Je napsaná pěkným, čtivým jazykem s naprostým minimem překlepů nebo chyb.

Trochu problematičtější už ovšem je samotná forma práce. Diplomová práce, jako dílo orientované akademicky, by mělo odpovídat na jasně stanovenou výzkumnou otázku. Neočekává se od ní, a je to i žánrově nevhodné, aby přinášela konkrétní doporučení ke zlepšení zjištěné situace. Tak například autorka vyjadřuje názor, že by měla Evropská unie „ukončit přechodný finanční mechanismus a nastavit nový smluvní rámec“ (s. 94-5). Akademická práce ovšem sice může hledat problémy, případně na základě teoretického rámce testovat hypotézy, ale neměla by sloužit k prezentování politických doporučení, navíc nijak nepodložených v textu. Autorka sice ukazuje, v čem je přechodný finanční mechanismus chybný, ale nijak nezkoumá případné alternativy a jejich potenciální vliv na postavení EU v regionu, případně dopad na chování ozbrojeného křídla Hamásu. Jen velmi těžko se tak může vyjadřovat k vhodnosti změny současného stavu.

Dostí významný nesoulad mezi samotným textem a vyvozovanými závěry je ovšem obecnější problém předložené práce. Konstatuje například, že EU svými iniciativami „ekonomicky provázala dané země a přiměla arabské země k dialogu s izraelskými představiteli“ (s. 95). V textu práce se o tom ovšem čtenář nikde nedozví, není uveden jediný příklad ekonomického provázání zemí v regionu, natož doloženo, že by šlo o zásluhu Evropské unie. Podobně se v textu nikde neobjevuje příklad dialogu mezi Státem Izrael a arabskými státy, kromě případů amerického nebo norského zprostředkování.

Autorka rozhodně nedokázala, „že pokud nebude EU s USA spolupracovat, pak budou mírová jednání probíhat tak, že americká strana si bude klást politické požadavky ... a Evropská unie bude tato jednání financovat“ (s. 96). Sice ukazuje, že Spojené státy byly schopny určovat do určité míry debatu a že EU Palestincům posílá dost peněz, ale k uvedenému závěru práce rozhodně neopravňuje.

Na stejné stránce autorka tvrdí, že Evropská unie má problémy s vymahatelností podmínek pro dodržování smluv (s. 96). To je poměrně závažný závěr, ale v textu práce se o vymáhání opět nikde nemluví.

Autorka o problému hodně ví, ale místy zapomíná, že má odpovědět na výzkumnou otázku, a nehledá řešení izraelsko-palestinských neshod (s. 80-1). Práce pak téměř hraničí s publicistikou. Sice dobrou a založenou na množství informací, ale stále publicistikou.

Vylepšit by si zasloužila i samotná struktura práce. Nevhodná volba pořadí kapitol vede k tomu, že se autorka často opakuje. Například o Benátské deklaraci píše v kapitole 1 (s. 26) v rámci historie, v kapitole 3 (s. 49) v rámci vývoje evropské integrace a ještě jednou na straně 56, když se věnuje institucím EU. Skáče v téměř každé kapitole z historie do současnosti a s další kapitolou zase zpět. Práce navíc vyznívá primárně zaměřená na Blízký východ, ačkoli by primárně měla být zaměřena na Evropskou unii. Kdyby autorka nejdřív představila vývoj EU, jejích institucí a nástrojů na obecné úrovni, mohla by pak plynule přejít k historii blízkovýchodních problémů, postavení členských států i konkrétních programů typu ENP se čtenářem, který by si vše uměl zasadit do institucionálního rámce.

Historii vztahů EU-Středomoří se autorka očividně věnuje systematicky. Kapitoly věnované dějinám jsou excelentní (zejména celá kapitola 1). Čím více se ovšem přesouvá do současnosti, tím vágnější se text stává. Je například škoda, že velmi přehledné tabulky s postoji jednotlivých členských států končí po rozšíření v roce 1973. Něco málo sice je sice čtenáři naznačeno (s. 86), ale jen velmi povrchně. Lze například řadit všech 12 nových členských států bez výjimky do proizraelského tábora?

Během obhajoby by měla autorka odpovědět na následující otázky:

- Jaký vliv mají na vztah EU-Středomoří další státy širšího regionu, jako jsou Saúdská Arábie nebo Írán?
- Změní se nějak vliv EU v regionu, pokud bude schválena Lisabonská smlouva?

Eva Matulová ve své práci zpracovává velmi komplikované téma evropského vlivu na blízkovýchodní mírový proces. Utkala se s ním úspěšně, ale nevyhnula se řadě nedostatků, které jsou, zejména v případě závěrů, poměrně podstatné. Doporučuji proto práci hodnotit stupněm *velmi dobře*.

V Praze dne 24. ledna 2008

Mgr. Tomáš Weiss, M.A.
weiss@fsv.cuni.cz